

OHJEET OMAISHOIDON TUEN TOTEUTTAMISEKSI JA HOITOPALKKIOIDEN MÄÄRÄT

Päivitetty 1.1.2018

SISÄLLYSLUETTELO

- 1. OMAISHOITON LIITTYVIÄ KÄSITTEITÄ JA MÄÄRITELMIÄ**
- 2. OMAISHOIDON MYÖNTÄMISEN PERUSTEET**
  - 2.1. Omaishoidettavan palvelutarpeen määrittäminen
  - 2.2. Soveltuvuus omaishoitajaksi
- 3. OMAISHOIDON TUEN HAKEMINEN**
- 4. OMAISHOIDON TUKEMINEN**
  - 4.1. Hoitoisuuskriteerit ja palkkiot
  - 4.2. Omaishoitajan lakisääteiset vapaapäivät
    - 4.2.1. Lyhytaikaishoito
    - 4.2.2. Sijaisomaishoitaja
  - 4.3. Kuntouttava toiminta
  - 4.4. Palvelusetelit
- 5. ASIAKASMAKSUT**
- 6. PALKKION MAKSUN KESKEYTYS JA ALENTAMINEN**
- 7. SOPIMUKSEN IRTISANOMINEN**

1. OMAISHOITON LIITTYVIÄ KÄSITTEITÄ JA MÄÄRITELMIÄ

Omaishoidon tuki on lakisääteinen sosiaalipalvelu, jonka järjestämisessä kunnan tulee huolehtia määrärahojen puitteissa. Omaishoidon tukea koskeva lainsäädännön [Finlex, laki omaishoidon tuesta, 2.12.2005/937/](#) tarkoituksena on edistää hoidettavan edun mukaisen omaishoidon toteuttamista turvaamalla riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sekä hoidon jatkuvuus ja omaishoitajan työn tukeminen.

Omaishoidolla tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiooloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla.

Omaishoitosopimuksella tarkoitetaan hoitajan ja hoidon järjestämisestä vastaavan kunnan välistä toimeksiantosopimusta omaishoidon järjestämisestä.

Omaishoidon tuella tarkoitetaan kokonaisuutta, joka muodostuu hoidettavalle annettavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista. Tuki perustuu yksilöllisesti laadittavaan hoito- ja palvelusuunnitelmaan.

Omaishoidon tuki yli 65-vuotiaille kuuluu senioripalveluiden avopalveluihin ja alle 65-vuotiaiden omaishoidontuki kuuluu aikuis- ja vammaissosiaalityöhön

Hoidettavalla pitää olla kotikuntalainen tarkoittama kotipaikka siinä kunnassa, josta omaishoidontuki maksetaan.

2. OMAISHOIDON MYÖNTÄMISEN PERUSTEET

2.1 Omaishoidettavan palvelutarpeen määrittäminen

Hoidettavan avuntarvetta ja toimintakykyä arvioitaessa otetaan huomioon hoidettavan kokonaistilanne. Hoidettavan hoidon tarve sekä muiden välttämättömien palvelujen tarve ja määrä arvioidaan kotikäynnillä.

Yli 65-vuotiaiden hoitoisuuden ja toimintakyvyn arvioinnissa käytetään soveltuvin osin RAVA-mittaria ja tarvittaessa MMSE-testiä (älyllisen toimintakyvyn arviointiin tarkoitettu testi). Omaishoidon tuen piiriin otetaan eniten hoitoa tarvitsevat henkilöt, jotka ovat täysin autettavia, suurimmaksi osaksi autettavia tai näihin verrattavia. Hoitopalkkiota ei makseta, jos hoidettavan avuntarve kohdistuu pelkästään asiointi- ja kodinhoitotehtäviin. Arvioinnissa huomioidaan myös perheen normaalit sisäiset vastuut, esim. puolisoisten välinen tavanomainen auttaminen.

Lasten osalta tuen tarvetta arvioitaessa yhtenä arviointikriteerinä on, että lapsella on sairaudesta tai vammasta aiheutuva erityisen hoidon tarve ikäkehitystasoon nähden. Hoitoisuuden arvioinnissa käytetään erillistä lomaketta.

2.2 Soveltuvuus omaishoitajaksi

Omaishoitajalta edellytetään, että

- hänen terveytensä ja toimintakykynsä vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia, että hän on kykenevä sekä fyysisesti että henkisesti huolehtimaan hoidettavasta.
- hoitajalla on oltava elämäntilanteensa ja muiden edellytystensä puolesta mahdollisuus toteuttaa kotihoito tarkoituksenmukaisella tavalla.
- hoidettavan koti on soveltuva hoidon toteuttamiselle.
- hoitaja on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla (Omaishoitolaki 937/2005 § 3).

Hoitajan toimintakyky arviotaessa kiinnitetään huomiota häneen omiin sairauksiinsa, muistiin, liikuntakykyyn ja elämäntapoihin. Hoitajan sopivuuteen vaikuttavat myös sosiaaliset syyt kuten esim. hoitajan liiallinen päihteiden käyttö.

3. OMAISHOIDON TUEN HAKEMINEN

Omaishoidon tukea haetaan erillisellä kaavakkeella. Hakemuksen saapumisen jälkeen kartoitetaan omaishoitotilanne asiakkaan luona tehtävällä kotikäynnillä. Arvioinnin suorittavat sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset.

Omaishoidon tuen hoitopalkkio myönnetään hakemuksen jättämistä seuraavan kuukauden alusta lukien tai sen kuukauden alusta lukien, jolloin määrärahoja on käytettävissä. Takautuvia päätöksiä ei tehdä. Omaishoidon tuen myöntäminen perustuu viranhaltijapäätökseen. Viranhaltija voi päätöstä tehdessään käyttää tukenaan moni ammatillisen työryhmän asiantuntemusta.

Kunnan ja hoitajan välille laaditaan sopimus, jonka sisältö on omaishoidon tuesta annetun lain 8 §:n mukainen. Sopimuksen liitteenä on hoito- ja palvelusuunnitelma.

Hoito- ja palvelusuunnitelmaan tulee kirjata;

- omaishoitajan antaman hoidon määrä ja sisältö
- muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen määrä ja sisältö
- hoidettavan hoidon järjestäminen hoitajan vapaapäivien aikana

Hoitopalkkiota saava hoitaja on eläketurvan sekä tapaturmavakuutuksen piirissä. Vakuutus- turva sisältää kaikki omaishoitotilanteissa sattuneet tapaturmat.

Omaishoidon tukea koskevat päätökset tehdään pääsääntöisesti toistaiseksi voimassa oleviksi. Määräaikainen päätös on mahdollinen silloin, kun hoidettavan hoidon tarve on arvioitu määräaikaiseksi (odotettavissa hoidon tarpeen muuttuminen/ asiakkaan kuntoutuminen).

Omaishoidon sopimus tarkistetaan vuosittain ja aina tarvittaessa. Hoidon tarve arvioidaan kotikäynnillä. Hoidettavan toimintakyvyn heikennyttä hoitopalkkion tason korotus tulee voi-

maan yhteydenotosta seuraavan kuukauden alusta lukien. Mikäli sopimuksen tarkistaminen johtaa hoitopalkkion alentamiseen, sopimus irtisanotaan kahden kuukauden irtisanomisajalla ja irtisanomisajan jälkeen tehdään uusi sopimus.

Mikäli omaishoidon tuesta tehtävä päätös on kielteinen, on hylkäämisen perusteet ilmoitettava päätöksessä (Hallintolaki § 45). Mikäli hakija on tyytymätön omaishoidon tuen päätökseen, hän voi hakea siihen muutosta. Muutosta haetaan 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksi saamisesta perusturvalautakunnan yksilöjaostolta.

Mikäli edellytykset omaishoidon tukeen täyttyvät, mutta hoitopalkkiota ei voida talousarvion määrärahojen puitteissa myöntää, voidaan hakemus jättää odottamaan vapautuvia määrärahoja. Rahojen vapauduttua kartoitetaan odottavan päätöksen saaneiden hoitotilanne ja myönnetään hoitopalkkio siinä tilanteessa eniten hoitoa ja huolenpitoa tarvitsevalle ja hoitajaa eniten hoitotyöhön sitovalle.

4. OMAISHOIDON TUKEMINEN

Omaishoidon tuki muodostuu hoidettavalle annettavista palveluista sekä omaishoitajalle annettavasta hoitopalkkiosta, vapaasta ja omaishoitoa tukevista palveluista.

Palveluohjauksella annetaan tietoa, ohjausta ja neuvontaa saatavilla olevista palveluista ja etuuksista. Palveluohjauksen myötä hoitajalle ja hoidettavalle voidaan järjestää tukitoimia. Omaishoito on fyysisesti ja henkisesti kuormittavaa, jolloin hoitajat tarvitsevat tukea omaan jaksamiseensa. Omaishoitajille järjestetään vertaistukiryhmätoimintaa Senioripalvelukeskuksen toimesta 8-10 kertaa vuodessa. Yli 65-vuotiaille omaishoitajille jotka eivät käytä terveyskeskuksen palvelua tarjotaan mahdollisuus osallistua terveystapaamiseen terveydenhoitajan luona.

4.1. Hoitoisuusstandardit ja palkkiot

Lain 5§ mukaan hoitopalkkion taso määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden mukaan. Hoitopalkkio tarkistetaan kalenterivuositain kertoimella, joka vahvistetaan työntekijän eläkelain soveltamista varten. Hoitopalkkion määrän tarkistus tehdään 1.1.2013 lukien myös sellaisiin hoitopalkkioihin, jotka on sovittu palkkion vähimmäismäärää suuremmiksi ja jotka perustuvat ennen tarkistusajankohtaa voimassa olleeseen omaishoitosopimukseen. Vuodelle 2018 vahvistettu palkkiokerroin merkitsee hoitopalkkioihin 0,14 % korotusta vuoteen 2017 verrattuna ja omaishoidon vähimmäismäärä on 392,57 €/kk, hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana maksettava hoitopalkkion vähimmäismäärä 785,14 €/kk. Omaishoidon palkkio on veronalaista tuloa, josta toimitetaan ennakonpidätys.

Hoitopalkkion määrä jaetaan hoidettavuudesta ja muista olosuhteista johtuen kolmeen eri ryhmään:

Tukiluokka I, hoitopalkkio v 2018 393,00 €/kk

- Hoidettava tarvitsee säännöllistä hoitoa tai muuta huolenpitoa ja apua päivittäisissä toiminnoissa esim. lääkehoidossa, liikkumisessa, ruokailussa ja henkilökohtaisessa hygieniassa.
- Hoito korvaa päivittäiset kotipalvelukäynnit.
- Hoidettava selviää joitakin tunteja yksin ja yöaikaan palvelutarve on satunnaista.
- Hoitaja voi olla samaan aikaan osa-aikaisessa ansiotyössä.
- Soveltuvien osien voidaan apuna käyttää RAVA- indeksin arvoja välillä 2,4 – 2,99.
- MMSE 24p-17p / 30 (lievä-keskivaikea dementia)

Lapset ja nuoret alle 16-vuotiaat

Arvioinnissa huomioidaan lapsen ikätasosta poikkeava päivittäisen hoivan, huolenpidon, ohjauksen ja valvonnan tarve. Lisäksi arvioidaan liikuntakykyä, kommunikaatiotaitoja sekä hoitotoimenpiteiden tarvetta. Omaishoidon tuen päätöksenteon tukena käytetään lääkärinlausuntoja sekä muita hoitoisuuteen liittyviä lausuntoja. Hoitoisuutta arvioitaessa käytetään lisäksi kotikäynnillä täytettävää hoitoisuusarviomittaria. Omaishoidon tukea voi saada, kun hoidettavan kotihoidon tuki on päättynyt. Hoitaja voi olla kokopäivä- tai osapäivätyössä.

Hoitoisuusarvio 16–30 pistettä.

Tukiluokka II, hoitopalkkio v 2018 599,00 €/kk

- Hoidettava tarvitsee jatkuvaa apua päivittäisissä toiminnoissa sekä hoitoa ja huolenpitoa myös yöaikaan (runsaasti apua peseytymisessä, pukeutumisessa ja muussa perushoidossa sekä ruokailussa).
- Hoidettava ei voi asua yksin
- Soveltuvien osien voidaan apuna käyttää Rava-indeksin arvoja välillä 3,0 – 3,49.
- MMSE 0p-17p/30p (vaikea-keskivaikea dementia)

Lapset ja nuoret alle 16-vuotiaat

Arvioinnissa huomioidaan lapsen ikätasosta poikkeava päivittäisen hoivan, huolenpidon, ohjauksen ja valvonnan tarve. Lisäksi arvioidaan liikuntakykyä, kommunikaatiotaitoja sekä hoitotoimenpiteiden tarvetta. Omaishoidon tuen päätöksenteon tukena käytetään lääkärinlausuntoja sekä muita hoitoisuuteen liittyviä lausuntoja. Hoitoisuutta arvioitaessa käytetään lisäksi kotikäynnillä täytettävää hoitoisuusarviomittaria, liite . Palkkion saaminen edellyttää, että lapsen hoito on niin sitovaa, että omaishoitaja voi olla enintään osa-aikaisesti työssä. Omaishoidon tukea voi saada, kun hoidettavan kotihoidon tuki on päättynyt.

Hoitoisuusarvio 31–45 pistettä

Tukiluokka III, hoitopalkkio v 2018 1044,00 €/kk)

- Hoidettava tarvitsee jatkuvaa apua, hoitoa ja huolenpitoa hoidollisesti raskaan siirtymävaiheen aikana, esim. saattohoito tai vaativat syöpähoidot, myös alle 16-vuotiaat.

- Hoitoisuus vastaa ympärivuorokautisen hoidon tarvetta ja yöllä tarvittava hoito on toistuva ja jatkuvaluonteista.
- Hoitovaihtoehtona on pysyvä laitoshoido tai sijoittuminen tehostetun palveluasumisen yksikköön.

Muiden palveluiden vaikutus omaishoidontukeen

Jos hoidettava saa runsaasti hoitoa tukevia palveluita (esim. kotihoito päivittäin, säännöllisesti pidemmät intervallihoitajakset), voidaan hoitopalkkio maksaa alemman tukiluokan mukaisesti, vaikka hoidettavan kunto edellyttäisi korkeamman tukiluokan mukaista palkkiota.

4.2. Omaishoitajan lakisääteiset vapaapäivät

Omaishoidosta annetun lain (937/2005) mukaan omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin.

4.2.1 Lyhytaikaishoito

Omaishoitaja voi pitää kertyneet vapaapäivät säännöllisesti kuukausittain tai säästää vapaapäiviä korkeintaan neljä kuukautta ja pitää vapaata pidemmän jakson kerrallaan. Vapaat tulee pitää niiden kertymisvuoden (kuluva kalenterivuoden) aikana. Lyhytaikaishoitoa tarjotaan hoivalaitoksissa tai terveystieteissä.

4.2.2 Sijaisomaishoitaja

Omaishoidon tuesta annettuun lakiin on tullut 1.8.2011 alkaen uusi 4 a §, jonka mukaan kunta voi järjestää omaishoitajan vapaan tai muun tilapäisen poissaolon ajaksi tarvittavan sijaishoidon tekemällä omaishoitajan edellytykset täyttävän henkilön kanssa toimeksiantosopimuksen, jolla tämä sitoutuu huolehtimaan sijaishoidosta. Edellytyksenä on omaishoitajan suostuminen järjestelyyn, hoidettavan henkilön oma mielipide ja että järjestelyn arvioidaan olevan hoidettavan henkilön edun mukaista.

Sijaishoitajan kanssa tehtävässä toimeksiantosopimuksessa sovitaan

- 1) sijaishoitajalle maksettavan hoitopalkkion määrästä ja maksutavasta
- 2) tarvittaessa sijaishoitajalle aiheutuvien kustannusten korvaamisesta
- 3) toimeksiantosopimuksen voimassaolosta sekä
- 4) tarvittaessa muista sijaishoitoa koskevista seikoista.

Sijaisomaishoidossa sovellettavat toimintaohjeet:

- 1) omaishoitaja hankkii sijaisomaishoitajan ja hoidettavan suostumuksen sijaisomaishoittoon
- 2) sijaisomaishoitajana toimitaan samoin edellytyksin kuin omaishoitajana
- 3) sijaishoitajan sopivuus arvioidaan samoin kriteerein kuin omaishoitajan sopivuus
- 4) sijaisomaishoidosta tehdään omaishoidon tuesta annetun lain 4 a §:n mukainen toimeksiantosopimus
- 5) sijaisomaishoidosta sovitaan asiakkaan hoito- ja palvelusuunnitelmassa

Sijaisomaishoitajan palkkio on 67,00 €/vrk (vuonna 2018) eikä asiakkaalta peritä omavastuuta.

4.3. Kuntouttava toiminta

Omaishoitajalle ja yli 65-vuotialle hoidettavalle voidaan tarjota hyvinvointia ja terveyttä edistävää toimintaa. Siihen kuuluu kotiin annettava kuntoutus. Lihaskuntoa ja tasapainoa vahvistavien harjoitusohjelmien avulla lisätään omatoimisuutta. Kuntohoitaja tai kuntouttava kotihoitaja tekee viikoittain yhden kotikäynnin 8-10 viikon aikana jolloin kannustetaan ja opetetaan harjoitusohjelman käytössä. Harjoitusohjelman vaikuttavuutta mitataan testillä, joka tehdään harjoitusjakson alussa ja lopussa.

4.4. Palveluseteli

Palvelusetelien käyttöä säätelee laki sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä (569/2009). Palveluseteli on yksi tapa järjestää kunnan lakisääteisiä sosiaali- ja terveydenhuoltopalveluja. Palveluseteli on palvelun järjestämivastuussa olevan kunnan sosiaali- ja terveystalouden saajalle myöntämä sitoumus korvata palveluntuottajan antaman palvelun kustannukset kunnan ennalta määräämään arvoon asti.

Palveluseteli myönnetään omaishoidon tukipalveluna:

- omaishoidettavan tilapäiseen hoitoon, avustamiseen tai kuntouttavaan toimintaan
- omaishoitajan hoitotyön ja arjessa selviytymisen tukemiseksi yksilöllisen tarvehankinnan perusteella

Omaishoidon palvelusetelin arvo on 27 €/tunti (vuonna 2018) ja palveluseteleitä myönnetään 1-10 kpl kuukaudessa.

Seteleitä myönnetään asiakkaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella. Omaishoitaja valitsee itsenäisesti palveluntuottajan kaupungin hyväksymien palveluntuottajien joukosta. Listan palvelusetelituottajasta saa palvelusetelin myöntämisen yhteydessä.

5. ASIAKASMAKSUT

Omaishoidon tukena annettavista sosiaalipalveluista peritään asiakasmaksu kunnassa voimassa olevan taksan mukaisesti. Hoitoa korvaavasta, omaishoitajan lakisääteisen vapaan (3 vrk/kk) aikana annettavasta hoidosta peritään kiinteä 11,40 euron vuorokausimaksu. Mikäli omaishoidon kriteerit täyttävä henkilö ei ota palkkiota vastaan, vaan hän käyttää ainoastaan lakisääteisiä vapaapäiviä, asiakasmaksua ei peritä.

6. PALKKION MAKSUN KESKEYTYS JA ALENTAMINEN

Hoito- ja palvelusuunnitelmassa määritellyt intervallihoidot ja omaishoitajan lakisääteinen vapaa eivät keskeytä hoitopalkkion maksamista. Hoidon keskeytyessä äkillisesti hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluessa hoidon keskeytyksestä. Hoidon keskeytyessä hoitajasta tai hoidettavasta johtuvasta muusta kuin terveydellisestä syystä ei hoitopalkkiota makseta 7 vrk ylittävältä ajalta.

Intervallihoidon lähtö- ja tulopäiviä ei kuitenkaan katsota keskeytyspäiviksi.

Omaishoitaja on velvollinen välittömästi ilmoittamaan tuen saantiin vaikuttavista olosuhteiden muutoksista. Mikäli tukea anottaessa tai nostettaessa on annettu erheellisiä tietoja, voidaan myönnetty tuki lakkauttaa.

7. SOPIMUKSEN IRTISANOMINEN

Omaishoidon tuen sopimuksen irtisanomisaika on kunnan taholta kaksi kuukautta ja hoitajan taholta yksi kuukausi. Sopimuksen osapuolet voivat purkaa sopimuksen välittömästi, jos sopimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan turvallisuuden. Irtisanomisajasta riippumatta sopimus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan terveydentilan muutoksista johtuen käy tarpeettomaksi tai hänet siirretään pitkäaikaiseen laitoshoitoon.